

Arne Dag Østigaard

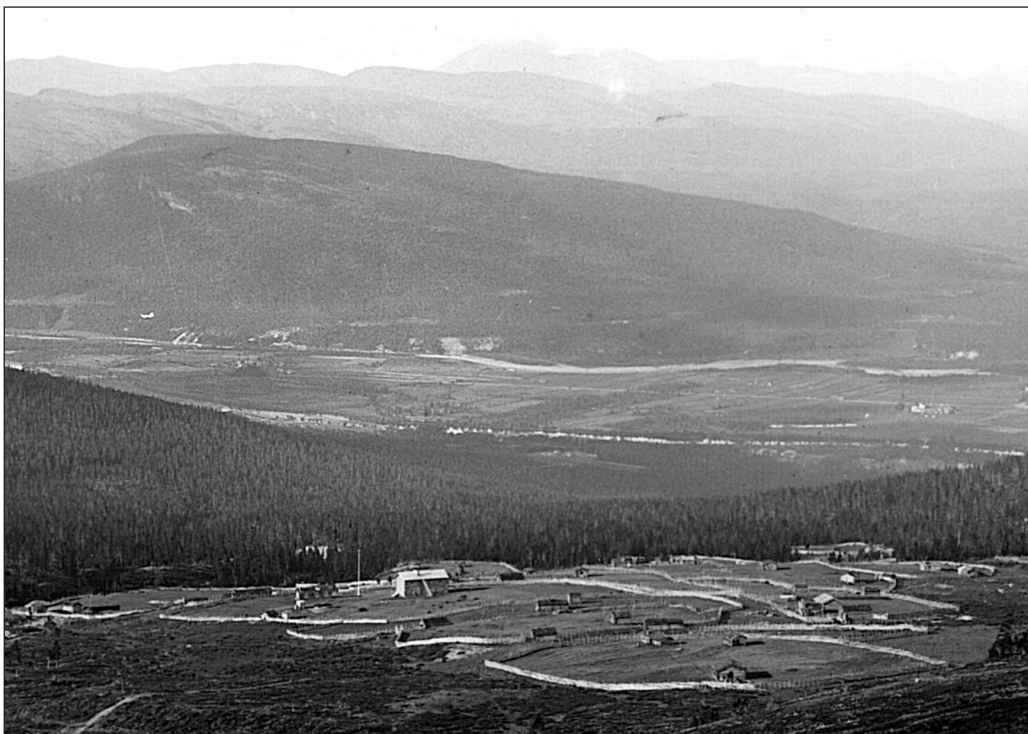
Baral og Garborg

Da den indiske professor Sri Ananda Acharya, eller Baral, farta rundt i Noreg etter at verdskrigen braut ut i 1914, besøkte han fleire landsdelar, blant anna Telemark. Hausten 1917 budde han på hotell ved Tyin. I september begynte gjestane å flytte, men Baral ville slå seg til ro der. Men verten kunne fortelje at dei stengde vinters-tid.

Ingeniør Einar Beer fekk pålegg om å skaffe Baral ein fredeleg vinterbustad. Beer tenkte på Garborgs Kol-

botnen, men såg at husa ikkje var eigena til vinterbruk. Embret Mellesmo var sjåfør. I Steimogjela skifta han hjul på bilen. Da kom dyrlege Hanestad på motorsykkel og inviterte på kveldsvord. Han fortalde at Ingrid Tronsvang skulle selje ei sæterstue. Baral fekk skjøte på Tronskjølvangen eller «Gaurisankar sæter» 29. april 1918. Han tok snart kontakt med Arne Garborg, som heldt til hos sin kjære Hulda på Veslevangen i Strålsjøåsen.

Baral fekk overtalt Garborg til å om-

Tronsvangen med bygda og vestfjella ca. 1900. Midt på bildet ser vi Ingridsætre, seinare Gaurisankar. Foto: Erik Olsen, Trondhjem, kopi: Univ/bibl i Trondheim.

*Ingridsætre, seinare Gaurisankar
ca. 1900. Foto: Erik Olsen, Tronhjem.
Kopi: Univ/bibl i Trondheim.*

sette dikt for han frå engelsk til landsmål. I oktober 1918 var diktsamlinga «Snøfuglar» nesten på vengene, men da vart det streik på prenteverket til Aschehoug. Garborg var bare sjeleglad, da han samtidig strevde med omsettingar av både Homer og Holberg.

Baral vart utålmodig og ville trykke hos Dybwad. Det gjekk visst nok temmeleg treigt. Garborg las mange bøner over Dybwad i haustmørket. Midt oppi det heile var han lykkeleg over at det endeleg vart fred i Europa og at «Odyssevskvedet» hans vart utseld. Barals «Snøfuglar» hamna nedover på prioriteringslista.

I januar 1919 skreiv Arne Garborg ein artikkel om både Baral og «Snøfuglar» i «Norske Intelligenssedler». For å få fart på omsettaren, sende Baral Garborg den svenske versjonen av «Snøfugler», som han trudde ville bli til hjelp i arbeidet.

I mars 1919 sleit Garborg fortsatt med «fuglane» til Baral. Han hadde såvidt begynt med føreordet. Baral hadde sendt han ein større sjølvbiografi.

«Men du store tid, som desse «Snøfuglarne» seinkar meg. Og så reint uforvarende som eg kom oppi dette arbeidet! Men no sit eg der.»

I april var Garborg ferdig med føreordet. Men så var det å finne ein ny forleggar. Baral tok kontakt med Olaf Norli. I juli kom korrekturen. Garborg lurte på om Baral hadde mye pengehjelp i ryggen, men var likevel ikkje viss på om han fekk noe for arbeidet: «Skapt til å bli rik, er eg ikkje».

Garborg hadde ei travel tid og farta mye utalands og innalands. Han var også i ferd med å bli eit nasjonalt ikon. Han var derfor oftast lykkeleg over at postbodet ikkje kom med korrektur. Og midt oppi det heile vart han bestefar! Det vart alt for mye for ei gammal mann. Garborg måtte på helseheim på Modum. For å få terapi for sjela og bli enda meir kjend med indisk kultur, las han nobelprisvinnaren Tagore.

Så kom endeleg diktsamlinga «Snøfuglar» ut på Norli hausten 1919. I slutten av november kom det ein takk frå Baral for arbeidet, men i staden for eit honorar fekk Garborg høgtidleg innbyding til Gaurisankar sæter. Men bare «Den 17de Mai» nemnde boka i ein petitnotis.

I mai 1920 ville Baral samarbeide om enda ei bok. Etter å ha vore ei tid på Jæren saman med sonen Arne junior, drog Garborg til Veslevangen i august. Der låg det ein invitasjon frå Baral til både Hulda og Arne, samt Olav Strålberg, ein «good friend of mine». 12. september kjørte Strålberg ekteparet Garborg og Ivar M. Egnund opp til Baral.

Den staute professor og vismann tok imot på tunet i ei gul silkekåpe.

SNØFUGLAR

AV
ŚRĪ ĀNANDA ĀCHĀRYA

UMSETJINGI GJENOMSÉDD OG FYRERDA
VED
ARNE GARBORG

KRISTIANIA
OLAF NORLIS FORLAG
1919

*joins in the Lord
Sri Ananda Acharya.*

Ansiktet var ikkje særleg indisk, syntes Arne. Han hadde sett bilde av nobelprisivinnaren Tagore. Baral ønskte gjestene velkommen til gards med ei tradisjonell indisk helsing.

Forsamlinga sette seg til bords. Maten minte minimalt om askese. Det vart traktert heilnorsk mat, torsk og rømmegraut, av kokka Hanna Rønningen. Ved ein bordende presiderte Baral. Ved den andre sekretær miss Edwards. Ho fungerte som forretningsførar og tolk. Ei intelligent og fager dame, slo Arne fast.

Samtala var springande, men samla seg så om medisinske og teologiske spørsmål. «Savalguten» Ivar var frå norsk side den klart førande. Elles vart krig, dyrtid, indisk politikk og hungersnaud brakt på bane. Arne var uroleg for at Baral skulle komme inn på spørsmålet om å omsette meir, men emnet vart heldigvis bare «klunka lett på».

Etter middagen samla alle seg på svala, der dei beundra det storfagre utsynet mot Rondane.

Det var lærerike og hyggelege timar, som alle var nøgde med. Bare Savalguten hadde sterke ord om teologien til Baral, og førte i marka kritiske merknader og innvendingar. Egnundgubben syntes nok at det var nok med ein profet i Nord-Østerdalen.

Så skjedde det store ting for Garborg. Han feira 70-årsdag, mot sin vilje og vart heidra av heile nasjonen. Dessutan kjøpte han tilbake Kolbotnen. Han fekk overskot til å baske seg gjennom eit nytt og meir populært verk av Baral. Han syntes han begynte å forstå det djupe i asiatiske religion «*som i all annan religion er det uklære, det alogiske. Og draumane om allmektige yogiar, som i røynda ingenting maktar, dei «lokker høit et smil på mine læber», som det skrives stend. Moralen i Bramatrua er fin og*

god, og framdraumane hjå Sri Ananda er fagre. Men det er berre ein moral for dei få utvalde.»

I juni 1921 dukka Beer opp hos Garborg på Labråten i Asker og gjekk i forbøn for Baral, som ville ha Garborg til å omsette Rahmakvedet eller Ramayana til landsmål. Garborg syntes det måtte vere vanskeleg, da han sjøl ikkje kunne engelsk så godt og Baral dårleg norsk. Han vart likevel nysgjerrig og dro opp samme månad.

Garborg opplevde fleire koselege arbeidstimar med Baral, Edwards og lektor Edith Selboe. Ein sterkt forkjøla omsettar vart friskare da han fekk varm mjølk med kardemomme av lektoren. Baral song kvedet på hindu og omsette sjøl til engelsk. Beer og Selboe tolka på riksmål. Dermed hørte Arne teksta så rein og ekte som råd var. Han fekk samtidig enda meir innsikt i indisk tenkje- og diktemåte, særleg Krishna, som likna mykje på Kristus.

I pausene fekk Arne greie på meir utanrikspolitikk enn han fann i avisene. Det var særleg under Barals ustanslege bordtalar. Han spådde krig om 10-12 år. Den skulle bli verre enn den forrige. Han venta seg mye av Japan og mindre av England. Engelskmenn var ikkje betre enn andre røvarar, bare klokare og sterkare. Han hevda vidare at USA skulle bli eit stort imperium.

Etter ei tid tok Hulda Garborg ein tur oppom for å høre korleis det gjekk med gubben. Da ho hørte Baral messe, tenkte ho på folkeviser og salmesong frå Setesdalen. «Soknelyden» på Gaurisankar trygla om at ho ikkje måtte ta frå dei Arne. Det syntes ho var litt morosamt. Ho hadde slett ikkje tenkt på

Baral og Garborg i hardt arbeid.

Repro: MiNØ 42920.

noe slikt. Ho var nøgd bare ho såg at gemalen fekk seg nok mat og hadde det godt. Buddhistane under Trondfjell kjende seg rolegare da ho endeleg tok farvel.

Men snart vart også Arne lei. For han fekk ikkje heilt fred for fremmendfolk der. Sommarstid såg Trondsvangen ut som ein liten by, der innfødde og han sjøl kom reint bort attom byfant og turistar. Derfor fann han etter tre veker vegen tilbake til Hulda og Veslevangen.

Om hausten slo Hulda og Arne følge med Karen og Ivar Mortensson Egnund til Italia og Tyskland. Omsettaren lengta heim til diktarrømmet. Etter heimkomsten, venta Arne at Baral skulle ta kontakt, men profeten

var blitt skral. Det var nok ingen enkel overgang frå det varme India til Alvdal med 50 kuldegradar, som i februar i 1922. Garborg fekk likevel send eit lite manuskript frå Gaurisankar. Så vart det stilt.

Først i mai fekk han nytt brev frå Baral, som lenge hadde vore både sjuk og jentelaus, slik at hadde stelt maten sin sjøl! «Og han kan vere stø på at han fær ikkje jenter til å liggje langt oppi Trondfjellet om vinteren. Dei må på dans kvar laurdagskveld minst!» Garborg talte av røynsle. Han forstod visst nok al-

Veslevangen, (øyst på bildet), i Strålsjøåsen. Repro: MiNØ 45206.

dri at mannfolk også kan lage mat.

Sommaren 1922 vart det pendling mellom Veslevangen og Trondsvangen. Baral klaga på prisar på bøker og matvarer, som han måtte kjøpe frå Oslo eller Tyskland. Han hevda no at Afrika ville bli framtidens kontinent. Det vart mange politiske diskusjonar, der Garborg vart påverka av Baral og slo fast at «all verda låg på kne for den engelske Mammon. For alle land treng lån frå England, like til Lenin og kva dei russiske bandittane elles kallar seg.»

Baral og Edwards vart med på vitjing til Savalen, da Baral hadde slik lyst på ein båttur. «Savalguten» og Baral kom no godt til lags. For også Egnundgubben var blitt interessert i Krishna. Arne sende brev til Hulda fra Trondsvangen: «Kjære ugudelege!» og underteikna seg «Din Gamling». Så humøret var nok bare bra.

Garborg fann ut av «Ramayana» at diplomatiet må ha vore likeså full av visdom for 5 000 år sia som anno 1922. Han lurte derfor på om verda eigentleg kom til å bli særleg klokare i tida framover. I august dro han fra Gaurisankar til sin kjære Hulda.

I september reiste Garborg atter til Trondsvangen for å diskutere detaljar med «Trondsgubben Baral». Men Baral og frøknene Edwards og Selboe var i Molde. Berre Beer var heime.

Ved haustleite halta samarbeidet. Etter at mange skjer i sjøen var passert, kom «Rhama-kvedet» i hamn på Aschehoug i november 1922. «Eg fær stole på at ho ikkje nettopp er jolebok, men mange kjøparar fær ho vel aldri.» Det kom ei avismelding i Dagbladet, der professor Sten Konow roste omsettinga. I «Den 17de Mai» skrytte Anders Hovden stort.

Men Baral mangla på tittelbladet! Arne hevda at professoren heller ikkje hadde ordna med at den engelske utgåva kom ut før den norske. Dermed kunne engelskmenn bare halde seg til den norske og få ho omsett frå den vesle norske utgåva for «ein småskilling til den norske forleggaren, og professor Ananada, som i 20 år hev arbeidd med Ramayana og no venta å få noko att for dette arbeidet, vil ingenting få (ikkje æra heller, trur han, sidan namnet hans ikkje stend på

tittelbladet).»

Den distre diktar fekk skylda for fadenes og måtte ordne med sakfører, da Baral og Beer trua med rettssak. Ivar mista nesten munn og mæle. Arne hevda med bitre ord at så einsamt dei levde på Trondsvangen vinterstid, var det ikkje rart at det gjekk i surr for en indisk bymann. Boka vart inndratt frå bokhandlarane i vente på saka. Garborg måtte på helseheim på Stord.

Baral ønskte at Ivar M. Egnund kunne hjelpe med føreorda i ei ny utgave. Men «Savalguten» takka bestemt nei. Det tok derfor Martha Steinsvik seg av. Ho var gift med Rasmus Steinsvik, den siste redaktøren av «Fedraheimen» på Tynset.

Baral stilte no krav som verken forlagssjef Nygaard eller Garborg ville gå med på. Sjølv ville ein trøtt og lei Arne at namnet hans skulle strykast frå tittelbladet. Garborg fekk likevel i august 1923 til stor overrasking korrektur på Barals nye fortale, omsett av Martha Steinsvik. Men frå Nygaard hørte Garborg ikkje det mukk. Kaoset var totalt.

Heldigvis viste det seg at heile oppstyret rundt boka bare hadde vore ein storm i vassglas. Og etter noen månader fekk sindige folk roa heile saka ned. Like før jula 1923 dukka Baral opp på Einabu og bad Ivar formidle ein fredsbodskap til Arne. Det var sanneleg på tide. Arne Garborg gjekk bort i januar 1924.

Adresse:

Arne Dag Østigaard,
Collettsgt. 12 B
0169 Oslo.

